

Jak mohou soudy ovlivnit, která jejich rozhodnutí se objeví v médiích?*

How can Courts Influence which of their Decisions Appear in the Media?

Jan Novotný**

Abstrakt

Téma komunikace soudů s médii je v moderní demokratické společnosti důležitým, avšak stále trochu opomíjeným problémem. Cílem tohoto článku je představit výsledky výzkumu, který zkoumá efekt tiskových zpráv vydaných trojicí vrcholných tuzemských soudů (Ústavního soudu, Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu) na pravděpodobnost mediálního pokrytí jejich rozhodnutí. Výzkum zahrnuje kvantitativní obsahovou analýzu rozhodnutí zkoumaných soudů a polostrukturované rozhovory s novináři a novinářkami, specializujícími se na pokrývání tématu činnosti justice. Závěry výzkumu ukazují, že tiskové zprávy představují jeden z klíčových faktorů, které určují, o jakých rozhodnutích se prostřednictvím médií dozví široká veřejnost.

Klíčová slova

Otevřená justice; komunikace soudů; vztah soudů a médií; tiskové zprávy; mediální pokrytí soudních rozhodnutí.

Abstract

The issue of communication between the courts and the media is an important but still somewhat overlooked problem in a modern democratic society. The aim of this article is to present the results of a research that examines the effect of press releases issued by the top three domestic courts (the Constitutional Court, the Supreme Court and the Supreme Administrative Court) on the probability of media coverage of their decisions. The research includes a quantitative content analysis of the courts' decisions and semi-structured interviews with journalists who cover the activities of the judiciary. The research findings show that press releases are one of the key factors that determine which decisions the general public learns about through the media.

* Tento výstup vznikl na Univerzitě Karlově v rámci projektu SVV 260 749 – Globální změna světa a reakce veřejného práva na ni. Autor děkuje všem, kteří text pečlivě pročetli a svými cennými a podnětnými připomínkami významně přispěli k jeho výsledné podobě. Zejména pak děkuje dr. Janu Chmelovi, vedoucímu jeho diplomové práce, a dr. Michalu Šoltésovi za pomoc s provedením regresní analýzy a interpretací jejích výsledků. Text článku vychází z autorovy diplomové práce, viz NOVOTNÝ, J. *Aktivní komunikace soudů v oblasti prezentace své rozhodovací činnosti ve vztahu k jejímu mediálnímu pokrytí*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2023. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/20.500.11956/186466> [cit. 23. 7. 2024].

** Mgr. Jan Novotný, Katedra politologie a sociologie, Právnická fakulta, Univerzita Karlova, Praha / Department of Political Science and Sociology, Faculty of Law, Charles University, Prague, Czech Republic / E-mail: jan.novotny@prf.cuni.cz / ORCID: 0009-0007-4072-7692

Keywords

Open Justice; Courts Communication; Court and Media Relationship; Press Releases; Media Coverage of Courts Decisions.

Úvod

Nezbytnou podmínkou pro naplňování role soudů v demokratické společnosti je důvěra veřejnosti v justici, konkrétně v její nezávislost, spravedlnost a nestrannost.¹ Soudy „nevládnou měšcem, ani mečem“ a jejich schopnost vynucovat vlastní rozhodnutí je tak poměrně limitovaná. Autorita soudního rozhodování do značné míry závisí na reputaci soudů a jejich důvěryhodnosti v očích veřejnosti. Teprve tehdy může justice vystupovat jako sebevědomý aktér v konkurenci ostatních složek státní moci. Proti soudu, kterému veřejnost dlouhodobě důvěřuje, je totiž jakákoliv politická či mocenská intervence výrazně nákladnější a rizikovější.² Před soudy tak stojí výzva v podobě budování a obrany jejich reputace v očích veřejnosti.³ V tomto procesu hraje zásadní roli úroveň povědomí široké veřejnosti o její činnosti.⁴ Tuzemské soudy sice postupně pronikají do prostředí sociálních sítí,⁵ ale zatím mají stále daleko ke schopnosti efektivně oslovovat veřejnost přímo.⁶ Pro významnou část veřejnosti jsou tak hlavním (a často jediným) zdrojem informací o soudních rozhodnutích média.⁷ Ta zastávají důležitou roli „gatekeeperů“, aktérů určujících obsah a podobu informací, které se dostanou k veřejnosti.⁸ Na základě toho si veřejnost následně utváří na činnost soudů

- ¹ ZILIS, M. *The Limits of Legitimacy: Dissenting Opinions, Media Coverage, and Public Responses to Supreme Court Decisions*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2015, s. 171–174. ISBN 978-0-472-07274-3. DOI: <https://doi.org/10.3998/mpub.7835032>; TYLER, T. *Why People Obey the Law*. Princeton: Princeton University Press, 2006. ISBN 978-0-691-12673-9. DOI: <https://doi.org/10.1515/9781400828609>; GIBSON, J., CALDEIRA, G. *Citizens, Courts, and Confirmations: Positivity Theory and the Judgments of the American People*. Princeton: Princeton University Press, 2009. ISBN 978-0-691-13988-3. DOI: <https://doi.org/10.1515/9781400830602>; GRIMMELIKHUIJSEN, S., KLIJN, J. The effects of judicial transparency on public trust: Evidence from a field experiment. *Public Administration*. 2015, roč. 93, č. 4, s. 995–1011. DOI: <https://doi.org/10.1111/padm.12149>
- ² STATON, J. *Judicial Power and Strategic Communication in Mexico*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. DOI: <http://doi.org/10.1017/CBO9780511750632>
- ³ K tomu viz GAROUPA, N., GINSBURG, T. *Judicial Reputation. A Comparative Theory*. Chicago: University of Chicago Press, 2015, s. 14–50. ISBN 978-0226290591. DOI: <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226290621.001.0001>
- ⁴ HESS, B., HARVEY, A. Open Justice in Modern Societies: What Role for Courts? In: HESS, B., HARVEY, A. (eds). *Open Justice: The Role of Courts in a Democratic Society*. Baden-Baden: Nomos, 2019, s. 44. ISBN 978-3-848-75585-1. DOI: <https://doi.org/10.5771/9783845297620-1>
- ⁵ Týká se to zejména platformy X (dříve Twitter), na které mají zřízeny aktivní účty všechny tři tuzemské vrcholné soudy.
- ⁶ K tomu viz např. JOHNSTON, J. Three phases of courts' publicity: reconfiguring Bentham's open justice in the twenty-first century. *International Journal of Law in Context* [online]. 2018, roč. 14, č. 4, s. 525–538 [cit. 23. 7. 2024]. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1744552318000228>
- ⁷ STROTHER, L. How Expected Political and Legal Impact Drive Media Coverage of Supreme Court Cases. *Political Communication* [online]. 2017, roč. 34, č. 3, s. 571–589 [cit. 23. 7. 2024]. DOI: <https://doi.org/10.1080/10584609.2017.1306817>
- ⁸ AELST, P. van, WALGRAVE, S. Information and Arena: The Dual Function of the News Media for Political Elites. How Political Actors Use the Media. *Journal of Communication* [online]. 2016, roč. 66, č. 3, s. 504 [cit. 23. 7. 2024]. DOI: <https://doi.org/10.1111/jcom.12229>

názor. Studie na příkladu Nejvyššího soudu USA ukázala, že existuje korelace mezi mírou povědomí veřejnosti o činnosti soudu a jeho veřejnou podporou.⁹ Legitimitě soudních rozhodnutí oproti tomu neprospívá, když je veřejnost vnímá jako nesprávná, byť tak činí pouze na základě povrchních informací z médií.¹⁰ Nedostatečné nebo nepřesné mediální pokrytí soudních rozhodnutí tak může vést až ke ztrátě důvěry veřejnosti v justici.¹¹

Soudy mají jen omezenou možnost ovlivňovat mediální pokrytí své rozhodovací činnosti. Na rozdíl od orgánů moci výkonné či zákonodárné si totiž nemohou samy vybírat konkrétní agendu, které se budou věnovat. V tomto směru je omezují podání, která jim předkládají jiné subjekty.¹² Jedním z prostředků, kterými mohou soudy ovlivňovat, jaké informace se k veřejnosti dostanou, je otevřená a transparentní prezentace jejich rozhodovací činnosti. To zahrnuje prakticky cokoli, co soud učiní nad rámec vydání samotného textu rozhodnutí ve snaze jeho obsah veřejně prezentovat, vysvětlit či obhájit.

Toto téma je bezesporu důležité, avšak stále poněkud opomíjené. Skýtá přitom řadu důležitých nezodpovězených otázek. Mají vůbec soudy svá rozhodnutí aktivně prezentovat? Není jejich otevřenost a vstřícnost vůči médiím kontraproduktivní? A může komunikace soudů navenek ovlivnit, o kterých rozhodnutích média následně informují? Sami soudci k těmto otázkám zaujímají často značně odlišné a vyhraněné postoje,¹³ ve veřejné debatě ale zároveň citelně scházejí empirické argumenty, které by jejich obavy či naděje mohly relevantně podložit. Přílišnou pozornost tomuto problému doposud v tuzemském prostředí nevěnovala ani odborná literatura. Tento článek si klade za cíl tuto mezeru částečně vyplnit a představit výsledky výzkumu, který se zaměřuje na otázku, zda mohou soudy cílenou prezentací svých rozhodnutí ovlivnit, jestli se o nich veřejnost následně dozví v médiích.

1 Současný stav poznání

Zkoumání konkrétních faktorů ovlivňujících mediální pokrytí soudních rozhodnutí se v minulosti věnovala řada zahraničních výzkumů, převážně z oblasti angloamerického systému práva. Z jejich výsledků vyplývá, že klíčovou roli hraje oblast práva, resp. konkrétní

⁹ Např. GIBSON, J., CALDEIRA, G. Knowing the Supreme Court?: A Reconsideration of Public Ignorance of the High Court. *The Journal of Politics* [online]. 2009, roč. 71, č. 2, s. 429–441. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0022381609090379>

¹⁰ GRIBNAU, J.L.M. Legitimacy of the Judiciary. In: HONDIUS, E., JOUSTRA, C. (eds.). *Netherlands Reports to the Sixteenth International Congress of Comparative Law*. Antwerpen: Intersentia, 2002, s. 25–45. ISBN 978-9050952323.

¹¹ GIBSON, CALDEIRA, Knowing the Supreme Court?, op. cit.

¹² MEYER, P. Transparency and strategic promotion: How court press releases facilitate judicial agenda-building in Germany. *Public Relations Review* [online]. 2022, roč. 48, č. 4. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2022.102228>

¹³ Na příkladu strukturovaných rozhovorů se soudci Ústavního soudu to velice dobře dokumentuje Monika Hanych in SMÉKAL, H., BENÁK, J. *Mimoprávní vlivy na rozhodování českého Ústavního soudu*. Brno: Masarykova univerzita, 2021, s. 165–172. ISBN 978-80-210-9884-8. DOI: <https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.M210-9884-2021>. Uvedené rozdílly se rovněž projevují v medailoncích ústavních soudců a soudkyň (např. mezi Stanislavem Balíčkem na s. 45 a Pavlem Höllanderem na s. 78) in KYSELA, J., BLAŽKOVÁ, K., CHMEL, J. a kol. *Právníký Olymp. Portréty vybraných soudců Ústavního soudu ČR*. Praha: Leges, 2015, 256 s. ISBN 978-80-75042-074-1.

právní instituty, které jsou předmětem rozhodnutí. Spadají sem například rozhodnutí s ústavněprávním rozměrem, přítomností disentančního stanoviska,¹⁴ či práva na ochranu soukromí.¹⁵ Dosavadní výzkumy dále ukazují, že mezi faktory, které mohou ovlivnit šanci na mediální pokrytí případu, patří i typ rozhodnutí (např. rozhodnutí, jimiž dochází k překonání dosavadního precedentu či prohlášení zákona za protiústavní), účast politiky či ekonomicky významných aktérů nebo celkový právní význam rozhodnutí.¹⁶

Méně probádanou oblastí je pak samotná komunikace a prezentace soudních rozhodnutí a její vliv na to, jaká konkrétní rozhodnutí se dostanou do médií. I toto dílčí téma bylo zprvu předmětem akademického zájmu především v zemích angloamerického právního systému. Již v 70. letech minulého století tuto problematiku v poměrech USA zkoumal Dennis Hale. Jeho výzkum ukazuje, že v tamních médiích se objevovala podobná rozhodnutí, jako v tiskových zprávách kalifornského Nejvyššího soudu. 66 % rozhodnutí s tiskovou zprávou se objevilo v médiích, oproti pouze 8 % rozhodnutí bez tiskové zprávy. Podle Halea mohou mít tiskové zprávy určitý vliv na to, která rozhodnutí budou mediálně pokryta.¹⁷ Jeffrey Staton se ve své práci věnoval komunikační strategii mexického Nejvyššího soudu. Staton tvrdí, že reformy vedoucí k větší otevřenosti soudu v důsledku posílily jeho institucionální postavení v tamním politickém systému. Motivací soudů pro vydávání tiskových zpráv je podle něj snaha zvyšovat povědomí veřejnosti o konkrétních případech. Ukázal přitom, že soud prezentuje svá rozhodnutí nezávisle na jejich typu v situacích, kdy očekává jejich mediální pokrytí. Pokud ale není jisté, zda o vydání daného rozhodnutí budou média informovat, hraje v rozhodování soudu velkou roli to, o jaký konkrétní případ se jedná. Jeho empirická zjištění dále naznačují, že tiskové zprávy mají určitý vliv na pravděpodobnost mediálního pokrytí soudních rozhodnutí. Podle výsledků jeho výzkumu měla rozhodnutí bez tiskové zprávy pouze 2% šanci výskytu v médiích. Vydáním tiskové zprávy se tato pravděpodobnost zvýšila na 16 %.¹⁸

V posledních letech se touto oblastí intenzivně zabýval Phillip Meyer, který se dlouhodobě zaměřuje na německý Spolkový ústavní soud. Série jeho článků publikovaných v posledních letech patří mezi hlavní inspirační zdroje tohoto výzkumu. Meyer ve své práci dospěl hned k několika zajímavým zjištěním. Předně ukázal, že vydání tiskové zprávy soudem patří mezi faktory, které zdatelně zvyšují šanci, že se rozhodnutí objeví v médiích.¹⁹ U rozhodnutí, ke kterým soud vydal tiskovou zprávu, se pravděpodobnost mediálního pokrytí zvýšila z 24 % na 61 %. Zároveň ale došel k závěru, že pouze malá část rozhodnutí opatřených

¹⁴ YANUS, A. Full-court press: An examination of media coverage of state supreme courts. *Justice System Journal*. 2009, roč. 30., č. 2., s. 180–195.

¹⁵ SILL, K., METZGAR, E., ROUSE, S. Media Coverage of the U.S. Supreme Court: How Do Journalists Assess the Importance of Court Decisions? *Political Communication*. 2013, roč. 30. DOI: <https://doi.org/10.1080/10584609.2012.737414>

¹⁶ SILL, METZGAR, ROUSE, op. cit., s. 69–74.

¹⁷ HALE, D. Press Releases vs. Newspaper Coverage of California Supreme Court Decisions. *Journalism Quarterly*. 1978, roč. 55, č. 4, s. 696–710. DOI: <https://doi.org/10.1177/107769907805500406>

¹⁸ STATON, op. cit., s. 86.

¹⁹ MEYER, P. Explaining Media Coverage of Constitutional Court Decisions in Germany: The Role of Case Characteristics. *Political Communication*. 2021, roč. 38. DOI: <https://doi.org/10.1080/10584609.2020.1784329>

tiskovou zprávou (18 %) je schopna efektivně ovlivnit výslednou podobu článků.²⁰ Tiskové zprávy tak podle něj plní spíše „signalizační“ funkci – upozorňují novináře na zajímavá a důležitá soudní rozhodnutí.²¹

Odborná literatura dále shodně poukazuje na to, že trend otevřené justice má v dnešní době skutečně globální charakter. Komparativní analýza mezinárodního kolektivu autorů ukazuje, že v době rozvoje informačních technologií může komunikace soudů s médii představovat důležitý faktor v boji o jejich důvěryhodnost a legitimitu.²² Mezi průkopníky patří zejména soudy v Kanadě, Německu či Izraeli, které se dlouhodobě snaží svou činnost různými způsoby aktivně prezentovat široké veřejnosti. Autoři nedávno publikovaného článku v tomto kontextu kritizují tradiční uzavřenost a pasivitu Nejvyššího soudu USA. Kladou si přitom otázku, nakolik je takový přístup v dnešní společnosti udržitelný.²³ Na druhé straně se ukazuje, že soudci tohoto soudu si uvědomují, jak důležitou roli hrají média v budování jejich veřejného obrazu, a že interakce s nimi může být z řady důvodů prospěšná.²⁴ Mezi zajímavé přehledové studie se řadí i článek kolektivu autorů a autorek z Právnické fakulty UK.²⁵ Ti v něm poskytli zajímavý náhled do praxe soudů řady evropských zemí. Zároveň zdůraznili, že impulsy k otevřené komunikaci většinou pochází od samotných soudů. Z některých výzkumů vyplývá, že vyšší míra aktivní snahy o otevřenost a transparentnost soudního rozhodování skutečně může mít pozitivní vliv na míru důvěry společnosti v justici.²⁶ V odborné literatuře tak v zásadě existuje shoda na tom, že by se soudy měly snažit aktivně a otevřeně komunikovat s veřejností, otázkou zůstává konkrétní podoba a vhodná míra této komunikace.²⁷

Relevanci tématu zdůrazňuje kromě akademického zájmu i řada dokumentů mezinárodních organizací z oblasti soft law. Stežejní úlohu médií v procesu informování veřejnosti připomíná stanovisko poradního orgánu Rady Evropy pro justici č. 7 z roku 2005.²⁸ Podle něj by se soudy měly více otevírat světu a snažit se být viditelnější. Jedním z prostředků k dosažení tohoto cíle je podle textu stanoviska aktivní komunikace a prezentace soudních rozhodnutí. V dalším nedávno vydaném stanovisku tohoto orgánu je zdůrazněno, že soudci

²⁰ MEYER, P. Promoted Media Coverage of Court Decisions: Media Gatekeeping of Court Press Releases and the Role of News Values. *Journalism Studies* [online]. Routledge, 2021, roč. 22, č. 6 [cit. 23. 7. 2024]. DOI: <https://doi.org/10.1080/1461670X.2020.1819861>

²¹ Ibid.

²² DAVIS, R., TARAS, D., (eds.). *Justices and Journalists: The Global Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781316672228>

²³ SULLIVAN, B., FELDBRIN R. The Supreme Court and the People: Communicating Decisions to the Public. *University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law* [online]. 2022, roč. 24, č. 1 [cit. 23. 7. 2024]. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=4043189>

²⁴ DAVIS, R. *Justices and Journalists: The U.S. Supreme Court and the Media*. New York: Cambridge University Press, 2011. ISBN 978-0-521-87925-5. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511977480>

²⁵ ASKARI, D. a kol. Communicating judicial decisions: Stepping out of the black box. *Lawyer Quarterly* [online]. 2018, roč. 8 [cit. 23. 7. 2024]. Dostupné z: <https://tlq.ilaw.cas.cz/index.php/tlq/article/view/280>

²⁶ GRIMMELIKHUIJSEN, KLIJN, op. cit.

²⁷ HESS, HARVEY, op. cit., s. 19.

²⁸ CONSULTATIVE COUNCIL OF EUROPEAN JUDGES. *CCJE Opinion No. 7 (2005) on justice and society* [online]. 25. 11. 2005 [cit. 23. 7. 2024]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/1680747698>

by měli usilovat o podporu a zachování důvěry veřejnosti v činnost soudů především zvyšováním transparentnosti a snahy o to, aby veřejnost porozuměla chodu justice.²⁹ Zmínit je namístě i report Evropské sítě soudních rad z roku 2012, nazvaný *Justice, Society and the Media*.³⁰ Předkládá řadu doporučení, v nichž soudy nabádá k proaktivnímu a otevřenému mediálnímu přístupu, využívání tiskových mluvčích, sociálních sítí apod.

Důležitým dokumentem je pak zejména „*Guide on communication with the media and the public for courts and prosecution authorities*“, vydaný Evropskou komisí pro efektivitu soudnictví v roce 2018.³¹ Jeho text vysílá jasný signál o tom, že aktivní a otevřený přístup soudů k seberepresentaci je žádoucí, jelikož pomáhá soudům budovat jejich veřejný obraz a posiluje důvěru veřejnosti v justici. Tato velmi propracovaná příručka shrnuje hlavní cíle a zásady komunikace soudů a předkládá řadu konkrétních doporučení, týkajících se různých způsobů a prostředků komunikace. Komise v tomto textu opakovaně zdůrazňuje, že prezentace rozhodnutí ze strany soudů může být efektivním prostředkem proti jejich následné mediální dezinterpretaci. Soudy by se podle ní měly rovněž průběžně ujist'ovat, zda média a veřejnost jejich činnost chápou správně.

V českém prostředí se tématu vztahu soudů a médií dlouhodobě věnuje především Monika Hanych.³² Ve své disertační práci zkoumala mimo jiné otázku, zda vydání tiskové zprávy soudem k určitému rozhodnutí mohlo napomoci k vydání článků o daném rozhodnutí na předních stranách vybraných českých médií. Provedený výzkum se týkal trojice vrcholných tuzemských soudů v období let 2012 až 2018. Zjištěné výsledky podporovaly navrhovanou hypotézu u Ústavního soudu a Nejvyššího soudu. U Nejvyššího správního soudu byla korelace mezi vydáním tiskové zprávy k rozhodnutí a pravděpodobností jeho mediálního pokrytí velmi nízká. Podle autorky lze tento jev vysvětlit tím, že Nejvyšší správní soud svými tiskovými zprávami cílí spíše na odbornou veřejnost, než na novináře či širokou veřejnost.³³ V rámci její disertační práce nicméně toto dílčí zkoumání zaujímá spíše okrajovou pozici. Tento článek na její výzkum zčásti navazuje a snaží se dané téma zpracovat komplexně a podrobněji.

²⁹ CONSULTATIVE COUNCIL OF EUROPEAN JUDGES. *CCJE Opinion No. 25 (2022) on freedom of expression of judges* [online]. 2. 12. 2022 [cit. 23. 7. 2024]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/opinion-no-25-2022-final/1680a973ef%0A%0A>

³⁰ EUROPEAN NETWORK OF COUNCILS FOR THE JUDICIARY. *Justice, Society and the Media Report 2011–2012* [online]. 2012 [cit. 23. 7. 2024]. Dostupné z: https://www.encj.eu/images/stories/pdf/GA/Dublin/encj_report_justice_society_media_def.pdf

³¹ EUROPEAN COMMISSION FOR THE EFFICIENCY OF JUSTICE. *Guide on communication with the media and the public for courts and prosecution authorities* [online]. 4. 12. 2018 [cit. 23. 7. 2024]. Dostupné z: https://rm.coe.int/cepej-2018-15-en-communication-manual-with-media/16809025fe#_Toc524690258

³² Hanych se tomuto tématu věnovala ve své disertační práci, viz HANYCH, M. *Zobrazování práva v médiích: Mediální reprezentace rozhodování vrcholných českých soudů ve vybraných médiích*. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2019. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/gribt/Dizertacni_prace_Monika_Hanych.pdf [cit. 23. 7. 2024]. Tiskovými zprávami Ústavního soudu se podrobněji zabýval Jan Chmel z Právnické fakulty Univerzity Karlovy, viz CHMEL, J. Tiskové zprávy jako nástroj tvorby reputace Ústavního soudu ČR a jeho soudců. *Jurisprudence* [online]. 2020, č. 1, s. 25–35 [cit. 23. 7. 2024]. Dostupné z: <https://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/tiskove-zpravy-jako-nastroj-tvorby-reputace-ustavniho-soudu-cr-a-jeho-soudcu.m-416.html>

³³ HANYCH, op. cit., s. 115.

Vedle oblasti sociálních sítí, pořádání tiskových konferencí nebo poskytování mediálních rozhovorů soudci patří mezi primární nástroje komunikace soudů vydávání tiskových zpráv k jednotlivým rozhodnutím.³⁴ Tiskovou zprávu lze definovat jako jednostranné informační sdělení určitého subjektu nebo instituce, určené především pro média a širokou veřejnost.³⁵ Soudy může k vydávání tiskových zpráv motivovat příležitost oslovit novináře a nabídnout jim přístupný a snadno zpracovatelný informační materiál. Soud tak zprostředkovaně cílí na upoutání pozornosti veřejnosti ke své činnosti.³⁶ Tím se může snažit budovat svou veřejnou reputaci a upevňovat svou institucionální pozici v rámci dělby moci. Zároveň může prostřednictvím tiskových zpráv preventivně bránit případným dezinterpretacím svých rozhodnutí.³⁷ Mezi hlavní výhody tiskových zpráv patří v tomto ohledu jejich rozsah, přístupnost a srozumitelnost.

Předmětem mého výzkumu je zkoumání vlivu vydávání tiskových zpráv trojicí vrcholných tuzemských soudů (Ústavního soudu, Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu) na pravděpodobnost mediálního pokrytí jejich rozhodovací činnosti. S výjimkou výše zmíněného výzkumu Hanych se této otázce v tuzemském prostředí nikdo podrobněji nevěnoval. Tento článek se snaží tuto výzkumnou mezeru vyplnit.

Obecná výzkumná otázka byla formulována takto: „Jaký je efekt vydávání tiskových zpráv tuzemských vrcholných soudů (Ústavní soud, Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud) na pravděpodobnost mediálního pokrytí jejich rozhodnutí?“. Cílem provedeného výzkumu bylo zjistit, jaký má vydání tiskové zprávy ke konkrétnímu soudnímu rozhodnutí efekt na pravděpodobnost, že o tomto rozhodnutí budou informovat média. „Mediálně pokrytým“ se pro účely tohoto výzkumu rozumí takové rozhodnutí, o němž informovalo prostřednictvím publikovaného článku alespoň jedno relevantní zpravodajské médium. V rámci výzkumu jsem provedl kvantitativní obsahovou analýzu rozhodnutí tuzemských vrcholných soudů, jejímž cílem bylo zkoumání efektu vydání tiskové zprávy na pravděpodobnost mediálního pokrytí konkrétního rozhodnutí. Výzkum je doplněn kvalitativní polostrukturované rozhovory s redaktory vybraných médií, kteří se pokrývání tématu činnosti justice věnují.

³⁴ MEYER, Promoted Media Coverage of Court Decisions, op. cit., s. 724.

³⁵ K povaze tiskových zpráv viz např. LASSEN, I. Is the press release a genre? A study of form and content. *Discourse Studies* [online]. 2006, roč. 8, č. 4, s. 507–508 [cit. 23. 7. 2024]. DOI: <https://doi.org/10.1177/1461445606061875>

³⁶ HITT, M., SAUNDERS, K., SCOTT, K. Justice Speaks, but Who's Listening? Mass Public Awareness of US Supreme Court Cases. *Journal of Law and Court* [online]. 2019, roč. 7, č. 1, s. 29–52. DOI: <https://doi.org/10.1086/701131>

³⁷ Takto shrnuje funkce tiskových zpráv soudů Phillip Meyer ve své disertační práci, viz MEYER, P. *Communicating judicial decisions: Court press releases and their effect on the news media*. Dissertation thesis. Hannover: Gottfried Wilhelm Leibniz Universität, Faculty of Humanities, 2021, s. 108. DOI: <https://doi.org/10.15488/10391> [cit. 23. 7. 2024].

2 Metodologie a data

2.1 Kvantitativní část

Jako objekt zkoumání jsem si vybral trojici tuzemských vrcholných soudů – Ústavní soud, Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud. K tomuto výběru mě vedlo několik důvodů. Zaprvé, vrcholné soudy mají obecně z hlediska vztahu k médiím a veřejnému mínění patrně nejdůležitější význam kvůli jejich právnímu a politickému dopadu, jejich institucionální autoritě a vlivu.³⁸ Důležité je dále i srovnatelné postavení všech tří vybraných soudů vzhledem k jejich postavení v právním systému a vztahu k veřejnosti.³⁹ Tento aspekt je důležitý pro následnou možnost komparace zkoumaných proměnných u všech tří soudů. Již při zběžném pohledu na webové stránky zmíněných soudů je navíc zřejmé, že jejich přístup k vydávání tiskových zpráv je značně odlišný, a proto představují vhodnou skupinu pro zkoumání uvedených jevů. Dalším důvodem je to, že ostatní tuzemské soudy tiskové zprávy ke svým rozhodnutím až na výjimky zásadně nevydávají.⁴⁰

V rámci výzkumu jsem nejprve provedl kvantitativní obsahovou analýzu rozhodnutí zkoumaných soudů. Účelem tohoto postupu byla kontrola vybraných charakteristik rozhodnutí, které mohou mít vliv na pravděpodobnost toho, že se dané soudní rozhodnutí objeví v médiích. V rámci této části výzkumu jsem se částečně inspiroval postupem Philippa Meyera.⁴¹ Konkrétně jsem se zaměřil na období mezi lety 2019–2022. Takto vymezené období bylo možno poměrně podrobně zanalyzovat, zároveň se jedná o dostatečně široký vzorek. Výhodou je rovněž to, že jde o relativně nedávnou minulost, díky čemuž byla potřebná data snadněji dohledatelná. Zkoumaný vzorek tvořila všechna rozhodnutí, o kterých v daném období informovala relevantní média. Tuto závislou proměnnou jsem nazval „mediální pokrytí“. Sledoval jsem ji na základě uveřejněných online článků vybraných zpravodajských médií, která o jednotlivých rozhodnutích informovala. Klíčovými parametry pro výběr médií byl jejich zpravodajský charakter a čtenost.

Jako „mediálně pokryté“ jsem označil rozhodnutí, které bylo obsahem alespoň jednoho mediálního článku. U každého z rozhodnutí jsem zkoumal, zda tuto podmínku splňuje (1), či nikoliv (0). Článek musel splňovat následující kritéria:

- 1) Článek byl publikován v relevantním médiu. Mezi zkoumaná média jsem zahrnul toho času 4 nejnavštěvovanější online zpravodajské servery v České republice, konkrétně: Novinky.cz, Seznam Zprávy, iDnes.cz a Aktuálně.cz.⁴² Na rozdíl od Moniky Hanych

³⁸ MEYER, Explaining Media Coverage of Constitutional Court Decisions in Germany, op. cit., s. 427.

³⁹ HANYCH, op. cit., s. 68–70.

⁴⁰ Tuto skutečnost následně potvrdili dotazovaní novináři v provedených rozhovorech (viz níže).

⁴¹ MEYER, Promoted Media Coverage of Court Decisions, op. cit., s. 729–734.

⁴² Údaje o návštevovanosti vychází z průzkumů společnosti NetMonitor ze sledovaného období, konkrétně z roku 2020, viz Zpravodajské weby 2020: Na čele Novinky, v TOP 10 i nový web CNN Prima. *MEDIA GURU* [online]. 21. 1. 2021 [cit. 23. 7. 2024]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2021/01/zpravodajske-weby-2020-na-cele-novinky-v-top-10-i-novy-web-cnn-prima/>

jsem se zaměřil na online média, a to především z toho důvodu, že jejich význam⁴³ a počet návštěvníků v posledních letech narůstá.⁴⁴

- 2) Článek byl zpravodajského charakteru (tedy nikoliv např. komentář).
- 3) Hlavním tématem článku bylo informování o vydání konkrétního soudního rozhodnutí jednoho z trojice zkoumaných soudů.

Články jsem vyhledával manuálně prostřednictvím databáze Anopress, která monitoruje tuzemské mediální výstupy. Podle vzoru Hanych⁴⁵ jsem použil metodu zadání klíčových slov ve vyhledávání. Při dohledávání článků jsem tak zadával dotaz ve formátu „název soudu“ a výrazy „rozhodnutí, rozsudek, nález⁴⁶, usnesení nebo verdikt“.⁴⁷ Ve svém výzkumu jsem s ohledem na jeho omezený rozsah procházel a analyzoval vybrané články manuálně. Takto jsem dohledal veškerá mediálně pokrytá rozhodnutí zkoumaných soudů v daném období. Dále jsem jako kontrolní vzorek k analýze použil 100 náhodně vybraných rozhodnutí každého ze zkoumaných soudů v daném období, která se naopak v médiích neobjevila.

V rámci samotné obsahové analýzy jsem zkoumal přítomnost několika nezávislých proměnných, jejichž výběr vycházel z dosavadní odborné literatury a konceptu zpravodajských hodnot, které ovlivňují pravděpodobnost mediálního pokrytí.⁴⁸

První z nich jsem označil jako „právní význam“. Tento faktor je v odborné literatuře považován za klíčový z hlediska mediální atraktivitu.⁴⁹ Přítomna je zpravodajská hodnota „relevance“,⁵⁰ neboť tato rozhodnutí mívají zpravidla vliv na budoucí podobu právního systému. Vycházel jsem z předpokladu, že právní význam rozhodnutí jsou schopny nejlépe identifikovat samy soudy. Jako indikátor právního významu jsem proto zkoumal skutečnost, zda bylo rozhodnutí publikováno v oficiální sbírce rozhodnutí daného soudu (1), anebo nikoliv (0).

Druhou proměnnou jsem nazval „změna statu quo“. Jedná se o situaci, kdy soud zruší nebo změní rozhodnutí jiného orgánu⁵¹ (1), oproti případům, kdy k takové změně nedojde (0). Objevují se zde zpravodajské hodnoty „konflikt“, či „překvapení“,⁵² rovněž předešlé výzkumy ukázaly, že u těchto je vyšší pravděpodobnost mediálního pokrytí.⁵³ Pro média

⁴³ MCQUAIL, D. *Žurnalistika a společnost*. Praha: Karolinum, 2016, s. 183–191. ISBN 978-80-246-3093-9.

⁴⁴ JAKUBOWICZ, K. *Média a demokracie v 21. století: hledání nových modelů*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 122–123. ISBN 978-80-210-8449-0.

⁴⁵ HANYCH, op. cit., s. 86.

⁴⁶ Tento výraz jsem ve vyhledávání použil pouze v případě Ústavního soudu.

⁴⁷ Databáze Anopress v těchto případech vyhledá zadané výrazy ve všech pádech.

⁴⁸ Jedná se o soubor kritérií, jejichž přítomnost zvyšuje pravděpodobnost mediálního pokrytí konkrétních témat či událostí. Podrobněji k tomuto pojmu viz HARCUP, T., O'NEILL, D. What is News?: News values revisited (again). *Journalism Studies* [online]. 2017, roč. 18, č. 12, s. 1470–1488 [cit. 23. 7. 2024]. DOI: <https://doi.org/10.1080/1461670X.2016.1150193>

⁴⁹ SILL, METZGAR, ROUSE, op. cit., s. 69–74.

⁵⁰ HARCUP, O'NEILL, op. cit., s. 279.

⁵¹ V případě Ústavního soudu pak rovněž rušení zákonů z důvodu protiústavnosti.

⁵² HARCUP, O'NEILL, op. cit., s. 279.

⁵³ URA, J. D. The supreme court and issue attention: The case of homosexuality. *Political Communication*. 2009, roč. 26, č. 4, s. 430–446. DOI: <https://doi.org/10.1080/10584600903297067>

může v takových případech působit atraktivně prvek kontrastu a konfliktu mezi názorem vrcholného soudu a jiných orgánů.

Třetí proměnnou pak byla účast významných aktérů veřejného dění – politiků, celebrit, vlivných právnických osob (1), nebo jejich absence (0). Tato proměnná reflektuje zpravodajskou hodnotu „významné osoby“, která je tradičně spojována se zvýšenou mediální pozorností.⁵⁴ Přítomnost těchto osobností jsem určoval na základě svého subjektivního posouzení.

Čtvrtou zkoumanou proměnnou byla přítomnost tiskové zprávy, jejímž účelem bylo informativní sdělení o vydání konkrétního soudního rozhodnutí (1), nebo její absence (0). Tato proměnná byla zařazena přímo v návaznosti na výzkumnou otázku. Veškeré publikované tiskové zprávy jsou veřejně přístupné na webových stránkách jednotlivých soudů.⁵⁵ Do výzkumu jsem se naopak rozhodl nezařadit další potenciálně relevantní proměnné, jako je typ řízení nebo konkrétní právní oblast, a to jednak z důvodu omezené dostupnosti těchto údajů v jednotné podobě napříč soudy, jednak kvůli jejich vícekategoriální povaze, která by při daném rozsahu dat mohla vést k nadměrné fragmentaci vzorku.

K analýze vztahu mezi těmito proměnnými a pravděpodobností mediálního pokrytí jsem využil metodu standardní logistické regrese.⁵⁶ Před provedením logistické regrese byly ověřeny základní předpoklady její aplikace. Nebyla zjištěna multikolinearita mezi nezávislými proměnnými (ověřeno pomocí VIF), počet případů na prediktor přesahoval doporučené minimum, a nebyly identifikovány žádné výrazné odlehle hodnoty, které by narušovaly stabilitu modelu. Jednotlivá pozorování v kontrolních vzorcích byla převážena tak, aby jejich souhrnná váha odpovídala skutečnému počtu mediálně nepokrytých rozhodnutí soudů v daném období.⁵⁷ Každému rozhodnutí z kontrolního vzorku tak byla přiřazena váha odpovídající poměru celkového počtu těchto rozhodnutí k velikosti kontrolního vzorku. Mediálně pokrytým rozhodnutím byla zároveň přiřazena váha 1. Tento postup umožnil, aby výsledky regresní analýzy lépe odrážely reálnou distribuci rozhodnutí ve zkoumané populaci.

2.2 Kvalitativní část

Účelem kvantitativní části výzkumu bylo zkoumání vztahu vydávání tiskových zpráv k rozhodnutím a pravděpodobností jejich mediálního pokrytí. Návrh výzkumu však vychází

⁵⁴ Podle výše citovaného seznamu Tony Harcupa & Deirdre O'Neill by se jednalo o kategorii „celebrity“, resp. „politické/mocenské elity“.

⁵⁵ V případě Ústavního soudu jsem zařadil „zkrácené“ tiskové zprávy, kterými soud informuje o svých rozhodnutích pouze velmi stručně (prostřednictvím právní věty). U Nejvyššího soudu jsem vydávané „souhrnné“ tiskové zprávy, které v zásadě tvoří pouze výčet právních vět schválených kolegií NS, do výzkumu nezahrnul, ačkoliv strukturou jsou velmi podobné těm, které vydává Ústavní soud. Důvodem, kvůli kterému jsem se je rozhodl vyřadit, je skutečnost, že o daných rozhodnutích informují tyto tiskové zprávy zpravidla až se značným časovým odstupem, a proto nejsou zpravodajsky příliš významné. U Nejvyššího správního soudu jsem poté provedl redukci počtu rozhodnutí volebního senátu Nejvyššího správního soudu, o kterých bylo v několika tiskových zprávách informováno hromadně.

⁵⁶ Analýza dat byla provedena v programu RStudio.

⁵⁷ Ústavní soud vydal ve zkoumaném období celkem 15 783 rozhodnutí, Nejvyšší správní soud celkem 16 954 rozhodnutí a Nejvyšší soud celkem 22 815 rozhodnutí. Data o rozhodovací činnosti soudů ve sledovaném období jsem získal z jejich ročenek, veřejně dostupných na webových stránkách soudů.

z předpokladu, že samotná kvantitativní analýza může zodpovědět výzkumnou otázku pouze omezeně, protože nezachycuje všechny relevantní faktory ovlivňující mediální pokrytí soudních rozhodnutí. Roli mohou hrát například neformální vazby mezi novináři a pracovníky soudů a další důvody, které jsou obtížně kvantifikovatelné, nebo je nelze z dostupných dat vůbec zjistit.

Z tohoto důvodu jsem výzkum rozšířil o provedení rozhovorů s novináři.⁵⁸ Rozhovory byly polostrukturované, vedené podle předem připravených tematických okruhů. Jejich primárním účelem bylo poodhalit souvislosti mezi prezentací soudních rozhodnutí a tvorbou mediálních článků. Zejména mě zajímalo, zda patří tiskové zprávy soudů mezi klíčové zdroje, ze kterých se média dozvídají o existenci soudních rozhodnutí, a zda je pro ně přítomnost tiskové zprávy důležitým faktorem při výběru, o kterých rozhodnutích budou ve svých článcích informovat.

Jako respondenty jsem vybral novináře a novinářky zpravodajských serverů zahrnutých do první části výzkumu, kteří se v rámci své činnosti věnují tvorbě článků o soudních rozhodnutích. Vzhledem k tomu, že zkoumanou populaci tvořil pouze omezený počet osob, sestával vybraný vzorek z celé populace. Následně jsem oslovil vybraná média s žádostí o rozhovor s konkrétními redaktory. Respondentů bylo nakonec celkem pět. Rozhovory probíhaly vzhledem k možnostem a preferencím respondentů osobně formou nahrávaného telefonického hovoru. Respondentům jsem zároveň přislíbil zajištění anonymity. Účelem tohoto opatření bylo docílit co největší otevřenosti a upřímnosti jejich odpovědí.

Před samotným provedením rozhovorů jsem si připravil seznam konkrétních okruhů otázek:

- 1) *Podle čeho se jako redakce rozhodujete, jestli budete o některém rozhodnutí vybraných soudů informovat veřejnost prostřednictvím článku?*
- 2) *Z jakých zdrojů jako novinář získáváte informace o vydání rozhodnutí vybraných soudů?*
- 3) *Představují pro vás tiskové zprávy soudů relevantní zdroj informací pro vaše články?*

Při zpracování rozhovorů jsem vycházel z přístupu tematické analýzy. Odpovědi respondentů jsem analyzoval s ohledem na předem stanovené výzkumné otázky. Snažil jsem se identifikovat opakující se vzorce v odpovědích (např. role ČTK, práce s tiskovými zprávami) a interpretovat je ve vztahu k výsledkům kvantitativní části výzkumu. Skutečnost, jak samotní novináři vnímají a pracují s institutem tiskových zpráv soudů, může značně pomoci s interpretací zjištěných dat, a tím pádem přesnějšímu zodpovězení výzkumné otázky.

Z průběžně zpracovávaných odpovědí jednotlivých respondentů vyplynulo, že významnou roli hraje v oblasti zpravodajského pokrytí rozhodnutí tuzemských vrcholných soudů zpravodajská agentura Česká tisková kancelář (ČTK), od které zpravodajské weby část obsahu tohoto typu přebírají. Proto jsem se dodatečně rozhodl provést rozhovor i se členem redakce ČTK, který dlouhodobě mediálně pokrývá právě rozhodovací činnost vrcholných soudů. Tento rozhovor se nakonec ukázal jako vůbec obsahově nejrozsáhlejší a informačně nejpodstatnější.

⁵⁸ KANE, E., O'REILLY, M. *Doing Your Own Research*. London: Marion Boyars Publishers Ltd, 2001. ISBN 978-0714530437.

3 Výsledky výzkumu

3.1 Kvantitativní část – obsahová analýza

Celkem jsem výše uvedeným postupem dohledal 709 mediálně pokrytých rozhodnutí zkoumaných soudů. Jednalo se o 335 rozhodnutí Ústavního soudu, 156 rozhodnutí Nejvyššího správního soudu a 218 rozhodnutí Nejvyššího soudu. Společně s kontrolním vzorkem jsem tak dohromady zanalyzoval 1 009 soudních rozhodnutí.⁵⁹ Tabulka č. 1 ilustruje výsledky provedené regresní analýzy.

Tab. č. 1: výsledky logistické regrese

	Mediální pokrytí (= 1)	
	Koeficienty	Poměry šancí (odds ratio)
Právní význam	-0,303 (0,375)	0,74 (95% CI: 0,3–2,21)
Změna statu quo	0,268** (0,127)	1,31 (95% CI: 0,4–4,0)
Přítomnost aktéra	4,145*** (0,129)	63,1 (95% CI: 43,8–320,5)
Tisková zpráva	4,776*** (0,355)	118,5 (95% CI: 18,6–214,2)
NSS	-0,411** (0,186)	0,586 (95% CI: 0,2–1,5)
NS	0,127 (0,150)	1,135 (95% CI: 0,4–1,6)
Konstanta	-5,372*** (0,123)	0,00527 (95% CI: 0,00333–0,00835)
Model	logit	
N (vážený)	56 309	
Standardní chyby	Robustní	

(Robustní) standardní chyby v závorkách

* $p < 0,10$; ** $p < 0,05$; *** $p < 0,01$

Zdroj: autor

Jako statisticky významné se na 5% hladině ukázaly pouze dvě zkoumané proměnné – přítomnost společensky významného aktéra a tisková zpráva. Odhadnuté koeficienty

⁵⁹ Zkoumaný dataset je volně dostupný z: <https://osf.io/ycdxv/>

znázorněné v tabulce č. 1 je možné standardně interpretovat dvěma způsoby: buď jako průměrný mezní efekt (tj. průměrný dopad na všechna pozorování ve vzorku), nebo jako mezní efekt pro průměrné pozorování. V druhém případě se hodnoty proměnných nastaví tak, aby odpovídaly charakteristice průměrného zkoumaného rozhodnutí, a mezní efekt se odhadne pro tento hypotetický případ. Pro výsledný model je průměrný mezní efekt vydané tiskové zprávy 34,6 procentních bodů a mezní efekt pro průměrné pozorování 35,2 procentních bodů.⁶⁰ Efekt přítomnosti známého aktéra je menší, kolem 22 procentních bodů. Výsledky tak ukazují, že přítomnost každé z těchto dvou proměnných je významně spojena s vyšším mezním vlivem na pravděpodobnost mediálního pokrytí rozhodnutí.

Tabulka č. 1 dále znázorňuje odhadnuté hodnoty poměru šancí (odds ratio) a jejich 95% intervaly spolehlivosti. Nejvýraznější efekt má přítomnost tiskové zprávy (118,5) a přítomnost známého aktéra (63,1). Tyto hodnoty naznačují velmi silný efekt na pravděpodobnost mediálního pokrytí rozhodnutí, ale zároveň mohou být ovlivněny nízkou četností některých kombinací prediktorů. Ostatní proměnné nejsou statisticky významné.

Rozdílný efekt jednotlivých faktorů dobře ukazují modelové výpočty pravděpodobnosti mediálního pokrytí rozhodnutí Ústavního soudu při různých kombinacích proměnných. Rozhodnutí Ústavního soudu, které splňuje pouze kritérium právního významu a žádné jiné sledované proměnné, dosahuje pravděpodobnosti mediálního pokrytí 0,34 %. Pokud Ústavní soud k právně významnému rozhodnutí vydá tiskovou zprávu, pravděpodobnost vzroste na 28,9 %. V případě, že v takové věci navíc figuruje významný aktér, dosahuje pravděpodobnost mediálního pokrytí hodnoty 96,3 % – tzn. je značně nepravděpodobné, že by se takové rozhodnutí neobjevilo ani v jednom z médií. Tyto výsledky názorně ukazují, že tisková zpráva a přítomnost známého aktéra mají zásadní vliv na to, zda se rozhodnutí objeví v médiích. Zbýlé dvě proměnné významný vliv na pravděpodobnost mediálního pokrytí nemají.

V četnosti vydávání tiskových zpráv se soudy značně odlišují. Na jedné straně stojí velice aktivní Ústavní soud, který vydal ve sledovaném období tiskovou zprávu k celkem 489 rozhodnutím. Oproti tomu Nejvyšší soud informoval o své rozhodovací činnosti značně zdrženlivě, vydal pouze 43 tiskových zpráv. Nejvyšší správní soud stojí na pomezí, tiskové zprávy vydává pravidelně, ale v mnohem menší míře než Ústavní soud. Celkem jimi opatřil 116 svých rozhodnutí.

Efekt vydání tiskové zprávy na pravděpodobnost mediálního pokrytí se tak může mezi jednotlivými soudy výrazně lišit. Roli může hrát obsahová zajímavost a významnost jejich rozhodnutí, preference médií, či komunikační aktivita soudu. U Nejvyššího a Nejvyššího správního soudu značí vydání tiskové zprávy určitou mimořádnost. Zatímco Ústavní soud jich vydal ve zkoumaném období průměrně 122 ročně, oba zmíněné soudy jen 11, resp. 29. Tyto soudy tak pravděpodobně vydávají tiskové zprávy k zásadnějším, mediálně zajímavějším či sledovanějším případům. Důsledkem je, že média si takové mimořádné tiskové zprávy snadněji povšimnou a zároveň mohou důvodně očekávat, že bude dané rozhodnutí

⁶⁰ Jedná se o efekt změny proměnné z 0 na 1, tedy případu, ve kterém soud vydal tiskovou zprávu, oproti případu, kdy ji nevydal.

významné. V případě Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu média pokryla nadpoloviční část jejich rozhodnutí, ke kterým soudy vydaly tiskovou zprávu (55,8, resp. 55,2 %). U Ústavního soudu tato hodnota činila 43,8 %. Jako příklady lze uvést zamítavé rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ve věci týkající se otázky, zda může provozovatel hotelu zakázat vstup dětem,⁶¹ či rozhodnutí Nejvyššího soudu při posuzování odpovědnosti za tragické úmrtí horolezce.⁶² Uvedené platí i přesto, že soudy podle všeho vybírají prezentovaná rozhodnutí do značné míry arbitrárně.⁶³

V případě Ústavního soudu splňovalo podmínku vydání tiskové zprávy celkem 214 ze všech jeho mediálně pokrytých rozhodnutí (63,9 %). V kontrolním vzorku se naopak objevila pouze 3 taková rozhodnutí (3 %). Nejvyšší správní soud opatřil tiskovou zprávou 64 svých rozhodnutí, která se v daném období objevila v médiích (41 %). Kontrolní vzorek neobsahoval žádné rozhodnutí, ke kterému by soud vydal tiskovou zprávu. Nejvyšší soud pak vydal tiskovou zprávu pouze ke 24 svým mediálně pokrytým rozhodnutím (11 %). Stejně jako v případě Nejvyššího správního soudu se v kontrolním vzorku neobjevilo ani jedno rozhodnutí opatřené tiskovou zprávou.

Rozhodnutí, ve kterých figuruje společensky významný aktér, se neobjevila v žádném z kontrolních vzorků. Z toho lze dovodit, že se jedná o naprostou menšinu všech soudních rozhodnutí. Zpravidla jde o rozhodnutí v déletrvajících kauzách, jejichž postup soudní soustavou poutá mediální a společenský zájem. Média tyto případy většinou monitorují již od jejich začátku u prvostupňových soudů, díky tomu pak mají informace o jejich případném projednání u vrcholných soudů. Samotná rozhodnutí přitom nejsou právně příliš významná, či zajímavá, většinou se jedná o odmítnutí podaných mimořádných prostředků. Typickým příkladem je rozhodnutí, kterým Nejvyšší soud odmítl dovolání Jaroslava Dobeše, veřejnosti známého jako „guru Jára“⁶⁴, či řada rozhodnutí týkajících se bývalého poslance Davida Ratha.⁶⁵

Právní význam a změna statu quo se oproti tomu ukázaly jako statisticky nevýznamné. Přesto lze nalézt příklady mediálně pokrytých rozhodnutí tohoto typu, ke kterým zároveň soud nevydal tiskovou zprávu a v níž se nevyskytoval žádný známý aktér. Týkalo se to např.

⁶¹ Hotel může zakázat vstup dětem, zastal se podnikatelů Nejvyšší správní soud. *iDnes* [online]. 8. 6. 2022 [cit. 4. 2. 2025]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/hotely-zakaz-vstupu-detem-neni-diskriminacni-rozhodl-soud.A220608_180011_domaci_wass; Nejvyšší správní soud: hotel může zakázat vstup dětí do 15 let. *Nejvyšší správní soud* [online]. Tisková zpráva, 8. 6. 2022 [cit. 4. 2. 2025]. Dostupné z: <https://www.nssoud.cz/aktualne/tiskove-zpravy/detail/nejvyssi-spravni-soud-hotel-muze-zakazat-vstup-deti-do-15-let>

⁶² Horolezec fatálně chyboval, soud mu potvrdil trest. *Novinky.cz* [online]. 24. 10. 2019 [cit. 4. 2. 2025]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-z-jednicky-horolezec-fatalne-chyboval-soud-mu-potvrdil-trest-40301038>; Nejvyšší soud odmítl dovolání horolezce odsouzeného Městským soudem v Praze za přečin těžkého ublížení na zdraví. *Nejvyšší soud* [online]. Tisková zpráva, 24. 10. 2019 [cit. 23. 7. 2024]. Tisková zpráva v současné době již není na webových stránkách Nejvyššího soudu dostupná.

⁶³ Podrobněji viz diskuse níže.

⁶⁴ Špatná zpráva pro „guru Járu“ a jeho spolupracovníci. Nejvyšší soud odmítl dovolání. *Aktuálně.cz* [online]. 30. 4. 2019 [cit. 4. 2. 2025]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/satna-zprava-pro-guru-jaru-a-jeho-spolupracovnici-nejvyssi-s/r~70074e286b4311e9b38a0cc47ab5f122/>

⁶⁵ Jen omluva. Rath neuspěl u Ústavního soudu ve sporu s advokátem Pacovským. *iDnes* [online]. 5. 12. 2019 [cit. 4. 2. 2025]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/david-rath-michal-pacovsky-soud-omluva-odskodneni.A191205_104854_domaci_rko

rozsudku Nejvyššího soudu v případě domácího násilí,⁶⁶ či rozhodnutí NSS o podmínkách vzniku soukromých škol.⁶⁷ K faktoru právního významu je potřeba doplnit, že o zařazení konkrétního rozhodnutí do sbírky rozhoduje soud až s výrazným časovým odstupem po jeho vydání. Novináři tak mohou mít problém určit, nakolik je rozhodnutí z právního hlediska důležité. Samotná skutečnost, že soud zrušil rozhodnutí jiného orgánu, pak patrně není dostatečně silným důvodem, který by média motivoval k sepsání článku. Lze tedy uzavřít, že ani jedna z těchto proměnných sama o sobě nepostačuje k mediální atraktivitě rozhodnutí. Značná část rozhodnutí vrcholných soudů, která mají výrazný vliv na podobu právní praxe, tak zůstává očím široké veřejnosti skryta.

3.2 Kvalitativní část – rozhovory

Prvním důležitým poznatkem, který z provedených rozhovorů vyplynul, je již výše zmíněná skutečnost, že online zpravodajské weby často přebírají obsah z výstupů ČTK. Podle rozhovoru, provedeného s redaktorem této zpravodajské agentury, ČTK s tiskovými zprávami soudů velice často pracuje a používá je jako doplňkový zdroj informací. Při hledání rozhodnutí, o kterých bude referovat, se ovšem nemůže spoléhat pouze výhradně na ně. Pokud by vycházel pouze z tiskových zpráv soudů, řada atraktivních rozhodnutí by mu unikla. Je tomu tak především proto, že soudy nevydávají tiskové zprávy ke všem rozhodnutím, která jsou potenciálně zpravodajsky hodnotná. Rovněž podle jeho dlouholeté zkušenosti platí, že soudy o vydání tiskové zprávy ke konkrétnímu rozhodnutí často rozhodují velmi arbitrárně.

Co je tedy pro redakce zkoumaných médií primárním zdrojem informací o vydání zpravodajsky atraktivních rozhodnutí? Z odpovědí respondentů vyplývá, že novináři tyto informace čerpají především z úředních desek přístupných na webových stránkách jednotlivých soudů. Pozoruhodné je zjištění, že i redaktori, kteří sami nemají právnícké vzdělání, často pracují přímo s originálními texty soudních rozhodnutí a články tvoří nezřídkou pouze na základě nich. V tomto ohledu vyvstává otázka, jestli má tato praxe vliv na kvalitu a přesnost mediálně zprostředkovaných informací o rozhodovací činnosti soudů. Obsahem rozhodnutí vysokých soudů bývá zpravidla značně komplikovaná právní problematika, společně s těžkopádným právníckým jazykem, nepřehlednou strukturou a značnou délkou nejsou texty rozhodnutí pro laické čtenáře příliš přístupné.⁶⁸ Úroveň kvality referování o právních tématech v médiích ostatně již před delší dobou veřejně kritizoval např. soudce Michal Bobek⁶⁹

⁶⁶ Za domácí násilí, které vidí děti, lze trestat, rozhodl Nejvyšší soud. *Novinky.cz* [online]. 25. 7. 2019 [cit. 4. 2. 2025]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-za-domaci-nasili-ktere-vidi-deti-lze-trestat-rozhodl-nejvyssi-soud-40291013>

⁶⁷ NSS: Ministerstvo nemůže bránit vzniku soukromých škol jen proto, že ve státních je místo. *Novinky.cz* [online]. 7. 12. 2022 [cit. 4. 2. 2025]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-nss-ministerstvo-nemuze-branit-vzniku-soukromych-skol-jen-proto-ze-ve-statnich-je-misto-40416718>

⁶⁸ K tomu viz např. GARNER, B. *Právní psaní srozumitelným jazykem*. Brno: Nugsis Finem Publishing, 2021, především s. 66–68 a s. 92–95. ISBN 978-80-7614-005-9.

⁶⁹ BOBEK, M. Novinář, právo a tupý čtenář. *Jiné právo* [online]. 2. 12. 2006 [cit. 23. 7. 2024]. Dostupné z: <https://jinepravo.blogspot.com/2006/12/novin-prvo-tup-ten.html>

a upozorňuje na něj i zahraniční literatura.⁷⁰ Ověření této hypotézy v tuzemském kontextu by si nicméně žádalo podrobnější analýzu. Novináři dále přiznávají, že jim často poskytují informace samotní účastníci řízení, případně jejich právní zástupci.⁷¹ Zdá se proto, že tiskové zprávy příliš neplní svou signalizační funkci, resp. nejsou hlavním zdrojem, který novináře upozorní na existenci zajímavého rozhodnutí.

Podle odpovědí respondentů jsou nicméně tiskové zprávy (a obecně jakékoliv zapojení soudců do prezentace a vysvětlování soudních rozhodnutí) pro novináře velmi přínosné a cenné. Redaktor ČTK uvedl, že: „*V zásadě platí, že když je tisková zpráva k rozhodnutí k dispozici, tak s ní pracujeme.*“ Platí to především tehdy, pokud jsou tiskové zprávy napsány srozumitelně a vyhýbají se složitým právním a akademickým termínům. Takovým požadavkům mohou typicky dostát především tiskové zprávy, na jejichž tvorbě se podílí sami soudci. Ti jsou s jeho obsahem velice dobře obeznámeni a díky tomu by měli být schopni ho stručně a výstižně shrnout.⁷² Řada tiskových zpráv všech tří soudů nicméně sestává výhradně z přímých citací klíčových pasáží referovaného rozhodnutí.⁷³ Užitečnost takto zkompileovaných tiskových zpráv je v tomto ohledu diskutabilní. Odpovědi respondentů rovněž naznačují, že soudy tiskové zprávy aktivně nerozesílají do redakcí, ale omezují se pouze na jejich uveřejnění na webových stránkách, případně na ně odkazují na sociálních sítích.⁷⁴ Případné potvrzení této hypotézy by mohlo podhalit motivaci soudů k vydávání tiskových zpráv. V případě, že by jejich hlavním účelem byla aktivní tvorba veřejné reputace soudů, by se rozesílání tiskových zpráv do médií nabízelo jako optimální postup. Pokud tak ale soudy nečiní, jeví se jako pravděpodobnější odlišné motivace, např. snahy o prevenci proti dezinterpretacím daných rozhodnutí.

Další otázka směřovala k důvodům, které dané redakce vedou k rozhodnutí o tom, jestli budou o konkrétním rozhodnutí soudu informovat. V odpovědích respondentů se pravidelně opakovalo několik stěžejních atributů: právní a společenský význam rozhodnutí, mediálně zajímavý příběh, účast určitého typu aktérů (typicky politiků či celebrit), nebo vyústění dlouhodobě sledované kauzy. Velkou roli v posuzování zpravodajské atraktivity pak hraje vlastní zkušenost odpovědných redaktorů. Toto zjištění v zásadě odpovídá výsledkům provedené obsahové analýzy. Mezi zkoumanými články lze jen velmi obtížně nalézt takový, který by informoval o rozhodnutí, jež by nesplňovalo ani jednu ze zkoumaných proměnných.

⁷⁰ Viz např. STATON, op. cit.; SULLIVAN, FELDBRIN, op. cit., s. 46; DAVIS, R. *Decisions and Images: The Supreme Court and the Press*. Prentice-Hall, 1994. ISBN 9780130345059; DAVIS, TARAS, op. cit., s. 26.

⁷¹ V některých případech i z jiných zdrojů, např. od nevládních organizací, viz případ, kdy se média o rozhodnutí dověděla po upozornění od Ligy lidských práv: Ústavní soud odmítl stížnost záchranářů, rodičku s dítětem neměli vézt proti její vůli. *Novinky.cz* [online]. 3. 4. 2019 [cit. 4. 2. 2025]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-ustavni-soud-odmitl-stiznost-zachranaru-rodicuku-s-ditetem-nemeli-vezt-proti-jeji-vuli-40276482>

⁷² Dobrým příkladem takové praxe mohou být tiskové zprávy bývalé soudkyně Ústavního soudu Kateřiny Šimáčkové, viz CHMEL, op. cit., s. 33.

⁷³ Jako autoři těchto tiskových zpráv bývají často uvedeni tiskoví mluvčí daného soudu. To ovšem nutně nemusí znamenat, že jejich skutečnými autory nejsou soudci, popř. jejich asistenti.

⁷⁴ Uvedenému nasvědčují i sdělení tiskových mluvčí těchto soudů – viz jejich odpovědi v diplomové práci autora tohoto článku, s. 26–30.

4 Diskuse

4.1 K výzkumné otázce

Z výsledků kvantitativního výzkumu je možné dovodit, že existence tiskové zprávy k rozhodnutí může být jedním z dílčích faktorů, které ovlivňují, zda se dané rozhodnutí objeví v médiích. Pokud existují dvě rozhodnutí, která se z pohledu zkoumaných proměnných liší pouze přítomností tiskové zprávy, má rozhodnutí opatřené tiskovou zprávou o zhruba 35 procentních bodů vyšší pravděpodobnost mediálního pokrytí. Pro správnou interpretaci efektu tiskových zpráv je potřeba předem zdůraznit, že soudy strategicky vybírají, k jakým rozhodnutím tiskovou zprávu vydají.⁷⁵ Lze přitom předpokládat, že soudy mají motivaci vydávat tiskové zprávy zejména k těm rozhodnutím, která mají větší šanci zaujmout média. To je patrné např. z relativně vysoké korelace mezi vydáním tiskové zprávy a právním významem rozhodnutí (40 %) nebo i přítomnosti známého aktéra (17 %). Některá rozhodnutí by tedy zřejmě měla vysokou pravděpodobnost mediálního pokrytí i bez vydání tiskové zprávy.

Výsledky nicméně ukazují, že pro novináře může existence tiskové zprávy představovat (byť nevědomky) rozhodující důvod, proč o konkrétním rozhodnutí psát článek na úkor jiného, u kterého tisková zpráva chybí. Tisková zpráva totiž poskytuje užitečný „ready-to-use“ materiál, ze kterého může novinář efektivně čerpat informace pro tvorbu zpravodajského článku. Při její absenci je nucen pracovat přímo s originálními texty soudních rozhodnutí, která bývají dlouhá, formalistická a nepřilíš srozumitelná. Pro novináře tak existence tiskové zprávy představuje vstřícnou alternativu, která jim výrazně snižuje náklady na rešerši informací a editaci textu. Platí to zejména tehdy, kdy je potřeba o vydání soudního rozhodnutí informovat co nejdříve.⁷⁶

Z provedených rozhovorů dále vyplývá, že média nepoužívají tiskové zprávy soudů jako primární informační zdroj o jejich rozhodovací činnosti. To částečně zpochybňuje platnost výše uvedených Meyerových zjištění v tuzemském kontextu.⁷⁷ Důvodem je především to, že se na tiskové zprávy soudů média nemohou dlouhodobě spoléhat. Soudy je totiž vydávají nepravidelně a prezentovaná rozhodnutí vybírají do značné míry arbitrárně. Pravděpodobně zkrátka nemají pevně stanovená interní kritéria, která by určovala, k jakým rozhodnutím tiskovou zprávu vydají. Zásadní vliv tak má především subjektivní úsudek odpovědných osob, nebo jejich momentální časová a obsahová kapacita.

Tato praxe ústí v jistou nekonzistentnost prezentovaných rozhodnutí. Soudy se někdy nevyjadřují ani k rozhodnutím, která jsou poutavá nejen zpravodajsky, ale která řeší zajímavé právní otázky, navíc s politickým podtextem, což potvrzují i výsledky kvantitativního výzkumu. Jako příklad je možné uvést rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, ve kterém soud posuzoval otázku existence veřejného zájmu u žádosti studenta ohledně povolení

⁷⁵ STATON, op. cit., s. 110.

⁷⁶ SULLIVAN, FELDBRIN, op. cit., s. 5.

⁷⁷ MEYER, Explaining Media Coverage of Constitutional Court Decisions in Germany, op. cit., s. 15.

přístupu k údajům z peněžních deníků poslaneckých klubů za účelem vypracování jeho diplomové práce.⁷⁸ Toto rozhodnutí obsahovalo relativně zajímavý mediální příběh, zčásti se týkalo politického tématu, a i samotná řešená právní otázka byla poměrně významná. Je proto s podivem, že ho soud nijak blíže neprezentoval. Dalším specifickým případem jsou rozhodnutí v mediálně sledovaném sporu ohledně Lidového domu mezi ČSSD a dědici advokáta Zdeňka Altnera. V této kauze totiž rozhodovaly vrcholné soudy opakovaně, a přestože případ poutal zájem veřejnosti po celou dobu, soudy přistupovaly k prezentaci jednotlivých rozhodnutí značně odlišně. Ústavní soud vydal tiskovou zprávu⁷⁹ k nálezu, kterým vyhověl ústavní stížnosti Altnerových dědiců.⁸⁰ K odmítnutí následně další ústavní stížností⁸¹ se však již nevyjádřil, ačkoliv k obdobným typům rozhodnutí v některých případech tiskovou zprávu vydává.⁸² V ostrém kontrastu s tím pak působí přístup Nejvyššího soudu, který tiskovou zprávu nevydal ani k rozsudku, kterým zrušil původní rozsudek prvostupňového soudu v této věci.

Výsledkem je, že k řadě zpravodajsky významných rozhodnutí soudy tiskové zprávy nevydávají a novináři tak musí hledat informace jinde, především na úředních deskách soudů. Roli může hrát i skutečnost, že tuzemské soudy podle všeho aktivně tiskové zprávy médiím nerozesílají. To je výrazný rozdíl oproti praxi Spolkového ústavního soudu, který tak naopak podle Meyera pravidelně činí.⁸³ Ne vždy navíc platilo, že média o rozhodnutí informovala až po vydání tiskové zprávy. Příkladem je rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu, kterým byl ze své funkce odvolán soudce Jaroslav Krátký.⁸⁴ Tisková zpráva vyšla až den poté, co se tento případ objevil v médiích.⁸⁵

⁷⁸ NOHL, R. Soud se zastal právníka, který chtěl zkoumat koloběh peněz ve Sněmovně. *Seznam Zprávy* [online]. 29. 9. 2020 [cit. 23. 7. 2024]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/soud-se-zastal-pravnika-ktery-chtel-zkoumat-kolobeh-penez-ve-snemovne-121826>

⁷⁹ Nejvyšší soud musí znovu rozhodnout o návrhu na odložení vykonatelnosti rozhodnutí ve sporu právních nástupců Zdeňka Altnera a České strany sociálně demokratické. *Ústavní soud* [online]. Tisková zpráva, 16. 4. 2019 [cit. 23. 7. 2024]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/aktualne/nejvyssi-soud-musi-znovu-rozhodnout-o-navrhu-na-odlozeni-vykonatelnosti-rozhodnuti-ve-sporu-pravnich-nastupcu-zdenka-altnera-a-ceske-strany-socialne-demokratice>

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 4. 2019, sp. zn. III. ÚS 1872/16, kterým bylo zrušeno usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 6. 2016, sp. zn. Ncn 178/2016.

⁸¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 10. 2019, sp. zn. II. ÚS 2528/19. Ústavní stížnost se týkala domnělého porušení práva stěžovatelů na zákonného soudce v řízení před Nejvyšším soudem.

⁸² Viz např. ÚSTAVNÍ SOUD. *Ústavní soud odmítl ústavní stížnost bývalého poslance Mgr. Lubomíra Volného proti pokutě uložené v disciplinárním řízení*. Tisková zpráva [online]. 15. 2. 2022 [cit. 11. 2. 2025]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/aktualne/ustavni-soud-odmitl-ustavni-stiznost-byvaleho-poslance-mgr-lubomira-volneho-proti-pokute-ulozene-v-disciplinarnim-rizeni>

⁸³ MEYER, Promoted Media Coverage of Court Decisions, op. cit., s. 731.

⁸⁴ Nejvyšší soud odvolal trebičského soudce Krátkého z funkce, protahoval 111 případů. *Aktuálně.cz* [online]. 17. 1. 2022 [cit. 23. 7. 2024]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/nejvyssi-soud-odvolal-tre-bicskeho-soudce-kratkeho-z-funkce-p/r~97e0158e77b511ecbdb0ac1f6b220ee8/>. V odkazovaném článku je Nejvyšší správní soud v titulku mylně označen jako „Nejvyšší soud“.

⁸⁵ Soudkyni Bartošovou kárný senát obvinění zprostil, soudce Krátkého odvolal z funkce. *Nejvyšší správní soud* [online]. Tisková zpráva, 18. 1. 2022 [cit. 23. 7. 2024]. Dostupné z: <https://www.nssoud.cz/aktualne/tisko-ve-zpravy/detail/soudkyni-bartosovou-karny-senat-obvineni-zprostil-soudce-kratkeho-odvolal-z-funkce>

Skutečnost, že tiskové zprávy nejsou pro média primárním zdrojem informací o rozhodovací činnosti soudu je dále patrná na příkladu Nejvyššího soudu. K celým 89 % (196) mediálně pokrytým rozhodnutím tohoto soudu totiž soud tiskovou zprávu nevydal. Je tak zřejmé, že se o jeho rozhodovací činnosti média dozvídají jinými cestami. Většinu z těchto způsobů uvedli sami tázání novináři v provedených rozhovorech – jedná se o monitorování úředních desek soudů a webových databází jejich rozhodnutí, dlouhodobé pokrývání kauz, které končí u vrcholných soudů, dotazování se obecných soudů, či přebírání informací od tiskové agentury ČTK.

Právě přebírání výstupů od ČTK patří mezi běžnou praxi většiny zkoumaných médií, která ovlivňuje podobu mediálního pokrytí rozhodnutí zkoumaných soudů. Redaktor ČTK v rozhovoru uvedl, že pokud je tisková zpráva k dispozici, tak s ní v ČTK rádi pracují, neboť pro ně představuje značně užitečný nástroj. Zároveň platí, že stejně jako ostatní média používá jako primární zdroj informací o rozhodovací činnosti těchto soudů jejich úřední desky s originálními texty rozhodnutí, které se na nich nacházejí. Lze předpokládat, že se v ČTK na základě informací z úředních desek soudů dozvědí o většině rozhodnutí, ke kterým daný soud vydá tiskovou zprávu. I pokud bychom tak vyloučili signalizační funkci těchto tiskových zpráv, stále zůstává u každého takového rozhodnutí relativně vysoká pravděpodobnost, že ČTK na tuto tiskovou zprávu narazí během zjišťování informací k rozhodnutí. Následně ji tak zahrne do svých výstupů, které přebírají další média. Zajímavé je rovněž porovnat toto zjištění s výsledky výzkumu z disertační práce Hanych.⁸⁶ Podle nich totiž byla ve zkoumaných člancích ČTK zmíněna jako autor či spoluautor dohromady pouze v 28 % případů. Zdá se tak, že o významných rozhodnutích, která se objevují na předních stránkách novin, píšou přímo specializovaní redaktori, zatímco část obsahu tohoto typu na online zpravodajských webech přebírají média přímo z ČTK.

Výsledky výzkumu nabízí i alternativní interpretaci. Lze je vysvětlovat v tom smyslu, že soudy i média nezávisle na sobě považují za zpravodajsky významné podobné typy rozhodnutí. Tzn. média informují o určitém rozhodnutí bez ohledu na vydání tiskové zprávy, neboť jej stejně jako soud vyhodnotí jako zpravodajsky hodnotné. To by na jedné straně mohlo svědčit o erudici a zkušenosti žurnalistů, kteří jsou schopni identifikovat významné rozhodnutí i přesto, že na něj samotný soud zvláště neupozorní. Na druhé straně to může představovat důkaz schopnosti soudů vydávat tiskové zprávy k mediálně atraktivním rozhodnutím. Výsledky výzkumu lze z tohoto úhlu pohledu číst v tom smyslu, že soudy vydávají tiskové zprávy k relativně výrazné části mediálně pokrytých rozhodnutí, konkrétně k 42,6 % (302 z celkových 709 rozhodnutí).

Získaná data dále potvrzují, že každý ze soudů přistupuje k prezentaci své rozhodovací činnosti odlišným způsobem. Ústavní soud vydává tiskové zprávy často a pravidelně, klade důraz na otevřenost, srozumitelnost a přístupnost těchto výstupů. Nejvyšší soud je oproti tomu vydává spíše výjimečně a nahodile. Namísto toho pravidelně publikuje souhrny

⁸⁶ HANYCH, op. cit., s. 100.

významných právních vět, zařazených do své sbírky rozhodnutí.⁸⁷ Na tato rozhodnutí ale upozorňuje až se značným časovým odstupem, což je činí méně atraktivními pro média. Přístup Nejvyššího soudu k prezentaci své vlastní rozhodovací činnosti výmluvně ilustruje fakt, že v lednu 2021 vydal na svých webových stránkách tiskovou zprávu, která informovala o rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu.⁸⁸ Ve stejném měsíci přitom nevydal tiskovou zprávu k žádnému svému vlastnímu rozhodnutí. Tento stav má patrně historické opodstatnění – Nejvyšší soud byl od svého založení tradičně spíše uzavřenou institucí a trend otevřené a transparentní justice se u něj prosazuje jen pomalu.⁸⁹

Nejvyšší správní soud stojí mezi dvěma výše uvedenými extrémy. Mediální pozornost na sebe poutal zejména v roce 2021, průběžným vydáváním série rozhodnutí, ve kterých posuzoval zákonnost exekutivních právních předpisů vydávaných v souvislosti s pandemií viru SARS-CoV-2, zejména mimořádných opatření Ministerstva zdravotnictví.⁹⁰ Pro řadu z těchto rozhodnutí bylo typické, že soud často posuzoval již zrušená či nahrazená opatření. Ačkoliv tedy tato rozhodnutí sama o sobě přímo neměla významné právní důsledky, aktuálnost a společenský význam řešeného tématu se odrážely ve vyšším zájmu médií o tento konkrétní typ rozhodovací činnosti soudu. V souvislosti s nimi poskytli soudci médiím několik rozhovorů, ve kterých se neobvykle otevřeně a kriticky vyjadřovali na adresu vládních protiepidemických opatření a vysvětlovali důvody, které je vedly k jejich rušení.⁹¹ Tato skutečnost podporuje obraz Nejvyššího správního soudu jako poměrně otevřené a mediálně vstřícné instituce, i přes nižší vydávaný počet tiskových zpráv. Jednou z možných motivací k takovému přístupu může být snaha o budování postavení a reputace soudu v očích široké veřejnosti. Tento soud totiž vznikl až začátkem roku 2003, čímž se řadí mezi mladší veřejné

⁸⁷ Viz např. Právní věty rozhodnutí schválené na zasedání trestního kolegia Nejvyššího soudu 18. prosince 2024. *Nejvyšší soud* [online]. Tisková zpráva, 23. 12. 2024 [cit. 2. 1. 2025]. Dostupné z: <https://www.nsoud.cz/pro-verejnost-a-media/tiskove-zpravy/detail/pravni-vety-rozhodnuti-schvalene-na-zasedani-trestniho-kolegia-nejvyssiho-soudu-18-prosince-2024>

⁸⁸ Dané rozhodnutí NSS se týkalo soudce Okresního soudu v Mělníku, který byl kárně potrestán za nepřesné a neúplné oznámení o své výdělečné činnosti, které soudci podávají právě k Nejvyššímu soudu. Viz TOMÍČEK, P. *Kárný senát Nejvyššího správního soudu potrestal soudce Okresního soudu v Mělníku za nepřesné a neúplné informace, které uvedl v oznámení o činnostech, majetku, příjmech, darech a závazcích, jenž soudci povinně každoročně podávají ke Nejvyššímu soudu*. [online]. Tisková zpráva, 7. 1. 2021 [cit. 23. 7. 2024]. Tisková zpráva již není na webových stránkách soudu dostupná.

⁸⁹ K tomu viz citace někdejšího předsedy NS Pavla Šámala z rozhovoru uveřejněného na webových stránkách soudu v roce 2019: „*Myslím si, že od doby, co jsem nastoupil, je Nejvyšší soud otevřená instituce. Jsme na sociálních sítích, pořádáme tiskové konference, referujeme o případech, soudci se k nim vyjadřují. Na základě nové zákonné úpravy přijaté na můj podnět budeme vyhledávat všechny rozsudky od 1. února 2019 na internetu. Děláme vše pro to, abychom Nejvyšší soud i celou justici otevřeli a učinili transparentnější.*“ Předseda Nejvyššího soudu prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.: *Zákony jsou džungle, nikdo je nezná všechny. Je to kritické. Nejvyšší soud* [online]. 29. 1. 2019 [cit. 23. 7. 2024]. Rozhovor již není na webových stránkách soudu dostupný.

⁹⁰ O těchto rozhodnutích soud hojně informoval prostřednictvím tiskových zpráv, viz např. NSS shledal nezákonným mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví, které mezi podmínky pro vstup do vnitřních prostor nezahrnuje laboratorní test na protilátky. *Nejvyšší správní soud* [online]. Tisková zpráva, 30. 6. 2021 [cit. 23. 7. 2024]. Dostupné z: <https://www.nssoud.cz/aktualne/tiskove-zpravy/detail/nss-shledal-nezakonnym-mimoradne-opatreni-ministerstva-zdravotnictvi-ktere-mez-podminky-pro-vstup-do-vnitřnich-prostor-nezahrnuje-laboratorni-test-na-protilatky>

⁹¹ SVOBODA, T. *Od ministerstva je to lajdáctví, říká soudce, který „zrušil“ respirátory*. *Seznam Zprávy* [online]. 29. 7. 2021 [cit. 23. 7. 2024]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/od-ministerstva-je-to-lajdactvi-rika-soudce-ktery-zrusil-respiratory-170926>

instituce v České republice. Vliv na komunikační strategii soudu mohl mít také jeho někdejší předseda Josef Baxa, který se k myšlenkám otevřené justice veřejně hlásí.⁹²

Zároveň platí, že soudy vydávají tiskové zprávy k naprosté menšině svých rozhodnutí. To je z velké části odůvodněno samotnou charakteristikou jejich rozhodovací činnosti. Její výrazně převažující část tvoří rozhodování o mimořádných opravných prostředcích, resp. ústavních stížnostech. Valná většina z těchto podání přitom není úspěšná a soudy se často ani nezabývají meritem dané věci. Tato rozhodnutí pak současně zpravidla nejsou ani nijak výrazněji mediálně zajímavá. Soudy nicméně svými tiskovými zprávami necílí pouze na širokou veřejnost. Jako příklad může posloužit rozhodnutí Ústavního soudu, v němž se soud zabýval otázkou, zda je chodník samostatnou nemovitou věcí či pouhou součástí pozemku.⁹³ Struktura tiskové zprávy, jejíž podstatnou část tvořila přímá citace textu nálezu, nasvědčuje tomu, že Ústavní soud cílil spíše na publikum z řad odborné veřejnosti a nepředpokládal výraznější mediální odezvu.⁹⁴

Výsledky dále ukazují, že počet tiskových zpráv nemá efekt na rozsah mediálního pokrytí rozhodovací činnosti daného soudu. Ve sledovaném období média informovala celkem o 218 rozhodnutích Nejvyššího soudu, který však vydává jen minimum tiskových zpráv. Oproti tomu v případě Nejvyššího správního soudu, který o své rozhodovací činnosti informuje tímto způsobem násobně více, bylo mediálně pokryto 156 rozhodnutí. Komunikačně nejaktivnější Ústavní soud dosáhl v rámci výzkumu mediálního pokrytí 335 svých rozhodnutí. Tento nápadně zvýšený zájem médií však může být podmíněn řadou dalších odlišných faktorů, např. tématy jeho rozhodnutí, specifickým politickým rozměrem jeho rozhodovací činnosti⁹⁵ či skutečností, že Ústavní soud může přezkoumávat i rozhodnutí zbylých dvou soudů. Krom toho nemají zmiňované rozdíly v komunikační aktivitě zřejmě ani příliš výrazný vliv na míru důvěry veřejnosti v tyto instituce.⁹⁶

Monika Hanych se v dílčí části svého výzkumu věnovala vlivu vydávání tiskových zpráv na pokrytí soudních rozhodnutí na předních stranách celostátních deníků.⁹⁷ Zjistila,

⁹² Viz např. jeho citace z rozhovoru pro Deník, který poskytl v srpnu 2023 už jako předseda Ústavního soudu: „Dnes už je samozřejmé, že všechny verdikty zveřejňujeme. Jistě ale neplatí, že jakmile se vyvěsí náš náleze, každý občan ho okamžitě začne studovat. Jde tedy o to, abychom i o nejsložitějších věcech dokázali mluvit jednoduše a srozumitelně. Tady jsme společnosti hodně dlužní. Ústavní soud má rezervu v tom, že u nejzávažnějších kauz by mohl jednat veřejně, přitáhnout pozornost ke zasedání pléna, povolát účastníky, vyslechnout je, nechat zaznít jejich argumenty, pak se poradit a po nějakém čase rozhodnout. A své rozhodnutí zdůvodnit. To by ke pochopení a akceptaci nálezu mohlo výrazně přispět.“ Viz PERKNEROVÁ, K. Soudcům musí lidé věřit jako lékařům, říká předseda Ústavního soudu Josef Baxa. *Deník* [online]. 25. 8. 2023 [cit. 23. 7. 2024]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/josef-baxa-pred-seda-ustavniho-soudu.html

⁹³ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. III. ÚS 2280/18.

⁹⁴ SEDLÁČKOVÁ, M. K posouzení otázky, zda je chodník samostatnou nemovitou věcí či pouhou součástí pozemku. *Ústavní soud* [online]. Tisková zpráva, 2. 7. 2019 [cit. 23. 7. 2024]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/aktualne/k-posouzeni-otazky-zda-je-chodnik-samostatnou-nemovitou-veci-ci-pouhou-soucasti-pozemku>

⁹⁵ K tomu dále viz např. PROCHÁZKOVÁ, A. Ústavní soud ČR mezi právem a politikou. *Právnik*. 2022, roč. 161, č. 11, s. 1084–1097.

⁹⁶ Důvěra v nejvyšší soudní instituce se oproti loňskému roku mírně snížila. *STEM* [online]. 2019 [cit. 23. 7. 2024]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/duvera-v-nejvyssi-soudni-institute-se-oproti-lonskemu-roku-mirne-snizila/>

⁹⁷ HANYCH, op. cit., s. 83–87.

že v případě Ústavního soudu a Nejvyššího soudu existuje poměrně vysoká korelace mezi vydáním tiskové zprávy k rozhodnutí a pravděpodobností umístění takového rozhodnutí na předních stranách vybraných médií, zatímco u Nejvyššího správního soudu se tento předpoklad spíše nepotvrdil.⁹⁸ Oproti tomu výsledky tohoto výzkumu ukazují, že rozhodnutí opatřená tiskovou zprávou mají u všech třech soudů relativně srovnatelnou pravděpodobnost mediálního pokrytí. I přes metodologickou odlišnost obou výzkumů lze dospět k zajímavým úvahám ohledně charakteru rozhodnutí Nejvyššího správního soudu. Možné vysvětlení tohoto jevu totiž může spočívat v tom, že tiskovou zprávou opatřená rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, jsou sice dostatečně zpravodajsky zajímavá natolik, aby o nich bylo informováno běžným způsobem, ale nejsou už způsobilá se ve větším měřítku prosadit až na titulní stránky deníků. Důvodem může být charakter témat, o nichž Nejvyšší správní soud převážně rozhoduje – typicky se jedná o oblast daní, sociálního zabezpečení, či hospodářské soutěže.⁹⁹

4.2 Limity a doporučení pro další výzkum

Je nutno zdůraznit, že prováděný výzkum se týkal značně komplexní a doposud nepříliš probádané oblasti. Na mediální pokrytí soudních rozhodnutí působí celá řada různě významných vlivů, které tento výzkum nebere v úvahu (např. proměnlivá personální a ekonomická situace médií, zájmy jejich vlastníků apod.). Při komparaci jednotlivých soudů mohlo dojít ke zkreslení výsledků z důvodu výběru tiskových zpráv, které jsem se rozhodl do výzkumu zahrnout. Sběr dat jsem provedl jednorázovou manuální rešerší, při které mohlo dojít k dílčím nesrovnalostem. Samotnou obsahovou analýzu pak mírně zkresluje skutečnost, že kontrolní vzorek neobsahoval žádné mediálně nepokryté rozhodnutí opatřené tiskovou zprávou. Další z limitů výzkumu spočívá v tom, že přítomnost významných aktérů jsem určoval na základě subjektivního posouzení, což může ovlivnit konzistenci a reprodukovatelnost výzkumu.

Výpovědní hodnotu výsledků rovněž mírně omezuje nastavení celkového rozsahu a hloubky výzkumu, stejně jako skutečnost, že jeho návrh vychází převážně z literatury z oblasti common law. V tomto právním systému je přitom postavení soudců a soudů výrazně odlišné, totéž platí o podmínkách tamní mediální kultury. Na hlavní výsledky tohoto výzkumu by ovšem výše uvedené nemělo mít výrazný vliv. Věřím, že jeho závěry přinášejí cenná a zajímavá zjištění, která mohou sloužit přinejmenším jako podnět k dalšímu bádání a diskusi o dané problematice.

Navazující výzkum by se mohl zaměřit na otázku, zda otevřená komunikace soudů přispívá k přesnějšímu informování médií o soudních rozhodnutích, či na vliv způsobu prezentace soudních rozhodnutí na důvěru veřejnosti v justici. Rovněž by bylo zajímavé podrobněji zkoumat roli a vliv ČTK v kontextu mediálního pokrytí soudních rozhodnutí.

⁹⁸ HANYCH, op. cit., s. 114–116.

⁹⁹ BOBEK, M., KÜHN, Z. a kol. *Judikatura a právní argumentace*. 2. vyd. Praha: Auditorium, 2013, s. 414–415. ISBN 978-80-87284-35-3.

Závěr

Cílem tohoto článku bylo vnést do probíhající diskuse o otevřenosti justice vůči veřejnosti a médiím empiricky podložené argumenty. Kombinace výsledků obsahové analýzy s provedenými rozhovory ukazuje, že vydání tiskové zprávy patří k významným faktorům, které mohou ovlivnit, zda se o rozhodnutí bude moci veřejnost dozvědět v médiích. A to i přesto, že tiskové zprávy nejsou pro média primárním zdrojem informace o vydání rozhodnutí. Podle výsledků kvantitativní obsahové analýzy vzroste při vydání tiskové zprávy pravděpodobnost mediálního pokrytí konkrétního rozhodnutí o zhruba 35 procentních bodů. Podobně silný efekt má rovněž přítomnost veřejně známých osob, jako statisticky nevýznamné se naopak ukázaly zbylé dvě zkoumané proměnné – právní význam rozhodnutí a změna statu quo.

Rozhovory s novináři ukázaly, že média vnímají tiskové zprávy jako vítaný, avšak spíše doplňkový zdroj informací. Hlavním důvodem je to, že soudy při výběru rozhodnutí, ke kterým vydají tiskovou zprávu, postupují poměrně arbitrárně. Média se proto nemohou na tiskové zprávy spoléhat jako na primární zdroj informací. Při pokrývání rozhodovací činnosti tuzemských vrcholných soudů redakce často přebírají obsah ze zpravodajské agentury ČTK. Z rozhovoru s redaktorem této zpravodajské agentury vyplývá, že existence tiskové zprávy k soudnímu rozhodnutí je pro ČTK značně přínosná. Pokud na ni ČTK narazí, pravděpodobně ji využije při tvorbě svých výstupů, které následně přebírají média. Tisková zpráva výrazně snižuje náklady na dohledávání klíčových informací o soudním rozhodnutí a na editaci textu. To může být zároveň důvodem, proč bude ČTK informovat spíše o rozhodnutí opatřeném tiskovou zprávou, na úkor jiného, ke kterému soud tiskovou zprávu nevydal.

Vydání tiskové zprávy k rozhodnutí tak může představovat jeden z rozhodujících faktorů, které mají vliv na pravděpodobnost jeho výskytu v médiích. Soudy by proto neměly přehlížet svůj vliv na média, ale naopak usilovat o tvorbu a posílení vlastních komunikačních aktivit. V úvahu připadá zejména zavedení interních metodik, které by stanovily kritéria pro prezentaci soudních rozhodnutí a umožnily jejich strategickou prezentaci.

Závěrem bych chtěl vyjádřit neskromné, a možná i trochu drzé přání v podobě toho, aby soudy a soudci tuto oblast svého působení nepodceňovali, ale naopak jí věnovali patřičnou pozornost. Jsem přesvědčen, že práce soudce a soudu nekončí vydáním rozhodnutí, protože jejich následné aktivity a přístup mohou do značné míry ovlivnit, k jakému publiku a v jaké podobě se informace o jejich rozhodnutích dostanou. Věřím, že tento text zároveň pomohl zdůraznit důležitost otázky otevřenosti justice, která může do budoucna sehrát významnou roli v otázce legitimacy soudní moci.

Příspěvek je zveřejněn pod mezinárodní verzí licence
Creative Commons 4.0 International (CC-BY-4.0).